

Fibló (*fibbló*) (s. XIV) ‘punxa de l'abella, amb què pot picar’ és el mot de més extensió; és un der. de *fiblar* (< FĪBŪLARE ‘clavar l'agulla d'un fermall o sivella’, der. alhora de FĪBŪLA ‘fermall, sivella’, “se dit proprement de toute pointe qu'on enfonce” [DELL]), amb l'afegitó del suf. -ó (< -ONE) a imitació del sinònim *agulló* (< llat. vg. ACŪLEONE, der. de ACŪLĒUS ‘agulló, espina’ [DECat]), tot i que també es podria pensar en un der. de *fible*, si aquest mot conegués doc. ant.; var. *fiblonet* 119, 150, dim.; *fiblot* (*fibblot*) 24, 25, 28, 30, 32-35, 37-47, 49, 51, 54, 59-61, 103, i, amb ensordiment de la [b], *fiplot* (*fiplot*) 20, 21, 48, 53, 55, com en *fipló* (*fipló*) 50, 56, 109, 114, 117 i rib. *fipllon* 94, amb palatalització de [l] (com *fiblló* 93) i manteniment de la nasal, com en arag.; *fibró* 173, amb rotacisme de la [l]; *bifló* 153, amb metàtesi; *pibbló* 57, potser per homonimització amb *piu*.

Fible (*fible*) és un postverbal de *fiblar*, amb les var. *fibio* 93 (< *fibllo*), amb vocalització de la palatal lateral; *fiblle* 99, 102, *fiplle* 89 i els der. dim. *fiblet* 52, *fipllet* 36.

Fiçó (s. XVIII, però l'àrea val. fa pensar que podria ser anterior) és un der. de *fiçar* (s. xv), del llat. vg. *FĪCTIARE ‘fiblar; punyir; clavar una fiblada’, format sobre el part. de FĪGĒRE, FĪCTUS ‘clavat’ (cf. oc. *fiisson*; cat. *mirar de fit a fit*); el DECat apunta la possibilitat que el mot derivi d'un “*FĪCTIONE femení amb valor inicial d'abstracte (‘fiblada, agullonada’), que Coromines va sentir com a ‘coïssor, picor’ i l'ALDC va registrar com a *la fiçó* 137; var. *fiçú* 1, 5, 6, 8, 13, amb pas de [o] > [u] tònica en ross.; *fi[z]ó* 115, 130, 144, amb sonorització de la sibilant; *fi[θ]ó* 108/*fi[θ]on* 100, de matriu arag.; *fiç* 122, com a pseudoprimitiu; *fliçú* 2, 4, 7, 9, 11, amb líquida per encreuament amb *fibló*; *afiçó* 176, amb vocal protètica, i les formes més alterades *abissó* 124, *vinçó* 189, potser amb nasal analògica del pl. **vinçons*, i *ti[θ]ó* 138, *ti[θ]onet* 132, per la picada assimilada a l'ardor del tió.

Punxa és probablement un occitanisme pel tractament del grup -NCT- (PŪNCTA < *poncha*), amb els seus der. dim. *punxeta* 162 i *punxó* 118, 149, 174 (Martines, 2011; cf. PALDC, III, mapa 388).

Pic és un deverbial de *picar*, d'origen onomatopèic (“lo pic o fibló”, O. Pou, s. XVI); var. *piquet* 161, i l'interferit *pico* 165.

Agulló (s. xv) prové del llat. vg. ACŪLEONE, der. de ACŪLĒUS, format sobre ACUS ‘agulla’ (cf. oc. *agullhon*); var. *aülló* 168, 171, amb absorció de la -g- en la vocal velar; *agulla* 159, 170 i *gulla* 85, amb afèresi (< llat. vg. ACŪCŪLA); *aguilló* 3, encreuament de *aguiló* amb el fr. *aiguillon*, com *aguixó* 179 ho és amb el cast. *aguijón* (< llat. vg. *AQUILEONE), amb adaptació de [χ] > [ʃ], pròpia de parlants bilingües (com cast. *navaja* → val. *navaixa*, cf. Veny, 1994 i 2006 a).

Altres significants recolzen en la idea de ‘cosa punxent, aguda; extrem’: *dard* 2, 3, 7, des de ‘arma llancívola, petita’ (< fràncic *DAROD); *punyal* 78, der. de *puny* (< PŪGNUS); *llanceta* 73, des de ‘instrument acabat en punta’, dim. de *llança* (< LANCĒA); *fitora* 147, des de ‘forca de dues o més pues’ (< llat. vg. *FĪCTŌRIA, der. de FĪCTUS ‘clavat’); *bec* 76 (< cèltic BECCUS, a través del llat.); *cul* 156, 175 (< CŪLUS), dim. *culet* 158, 159; *verduquet* 164, dim. de *verduc*, der. de *verd* (< VĪRĪDE) amb el suf. -uc, avui de poc rendiment (cf. *fredeluc*, *poruc*).

La motivació lexicosemàntica gira en general sobre la idea de ‘punxegut, penetrant’.

Des d'una perspectiva geogràfica, *fibló* (i *fible*) coneix una extensió notable (Principat, ross., tort., val. sept., bal.); *fiçó* cobreix l'àrea ponentina i el val. mer.; *punxa* és val., amb punts de *agulló*, que arriben al Matarranya, i *pic* és mall., men. i, esporàdicament, val.

Són mots normatius *fibló*, *fible*, des del DG₁, 1932; *fiçó*, *agulló*, des del DIEC₁, 1995.